

© Design og udvikling Dansk InfoDesign www.dansk-infodesign.dk

PilgrimsHuset
 Lige ved Domkirken og de 600 år gamle klosterruiner ligger PilgrimsHuset Maribo, som har til formål at tage imod og vejlede besøgende. Huset drives på et folke-kirkeligt, ekumenisk grundlag og samarbejder med Birgitta-klosteret, Domkirken og andre lokale aktører. Det rummer cafe, herberg, butik, information, mulighed for samtale, stillerum, m.v. En fredfyldt "helle" midt i hverdagen - åben for alle.

KONTAKT:
 PilgrimsHuset Maribo
 Klostergade 16-20
 4930 Maribo
 Tlf: +45 2670 9905
 Tlf: +45 3063 6620

Pilgrimspræst
 Anne Louise Lindstrøm Hanson
 Tlf: +45 2014 5023
 E-mail: anlh@km.dk

Tak til ...

ERHVERVSSTYRELSEN
Lolland Turistråd
 VisitLolland-Falster

FriLufts Rådet
REGION SJÆLLAND
 - vi er der for dig

LINKS

- www.klosterruten.dk
- www.munkevejen.dk
- www.santiago pilgrimme.dk

Pilgrimsvandring på Lolland-Falster

Flere moderne vandrer- og cykelruter forbinder Lolland-Falster med krydspunkt i Maribo. Gennem disse ruter er der desuden forbindelse til Camønoen på Møn og de øvrige danske og europæiske ruter.

"Den Danske Klosterrute" og "Den Danske Pilgrimsrute" (Santiago-ruten) har på hver sin måde det primære formål at lede den besøgende gennem de danske kirke- og kulturlandskaber.

Munkevejen er en tematiseret cykelrute, der har fokus på historiske steder, der vidner om kristendommens udbredelse og dens betydning for vores kulturarv. Ruten egner sig til også til vandring.

Enhver kan vælge sin rejses perspektiv og under vandringen kan helt nye erfaringer udfolde sig.

Bogen **"Den Danske Klosterrute Lolland-Falster"** kan købes på turistbureauet og hos forlaget Eksistensen.

- RUTER**
- Klosterruten på Lolland-Falster
 - Santiagoruten på Lolland-Falster
 - Munkevejen
 - 7 lokale vandreruter
 - Lolland Falster - Camønoen
 - Gedserruten
- FACILITETER**
- Turistbureau
 - Kirke
 - Fugletårn
 - Fortidsminde
 - Vandrehjem
 - Campingplads
 - Shelter

Lolland (latin: Lollandia) er Danmarks fjerdestørste ø med et areal på 1.242,86 km². Ikke bare er Lolland selv en ø, men Maribo Søerne har små øer, Nakskov Fjord er Danmarks ø-rigeste fjord og nord for Lolland ligger flere beboede mindre øer bl.a. Fejø, Femø, Askø og Vejnø unikke for deres særlige klima for frugtavl - især æbler.

Lolland er kendt for sit flade terræn og sin gode jord. Som højeste punkt regnes den vestlollandske Birket Bannehøj på 30 meter over havet i Ravnsby Bakker, hvilket dog inkluderer en gravhøj på 7 meter. I nærheden ligger Danmarks næststørste jættestue, Kong Svends Høj og Lollands nye vartegn Dodekalitten.

Store dele af øen er inddæmmet land, og den sydlige del er omkranset af det sydallandske dige. Lolland er meget fokuseret på den grønne omstilling og er foregangs kommune med nye løsninger indenfor klima. De tre største byer og købstæder er Nakskov på Vestlolland, Domkirkebyen Maribo, der ligger nogenlunde på midten af øen, og Saksø, der ligger i den nordøstlige del ud til Saksøbyng Fjord.

Danmarks herregårdslund
 Landbruget er en vigtig indtægtskilde for området, særligt sukkerroer, græs fra til alverdens fodboldbaner og kvalitetsfødevarer bliver dyrket på øen. På grund af den frugtbare jord er Lolland det område i Danmark med flest herregårde, adelslægten Reventlow var her blandt pionererne inden for landbrøforreformerne og bondefrigørelsen i slutningen af 1700-tallet.

I midten af 1800-tallet var flere af øens præster politisk aktive,

bl.a. D.G. Monrad, der havde stor indflydelse på udformningen af Danmarks Grundlov. Reventlow-museet på Herregården Pederstrup fortæller den politiske historie, Knuthenborg Gods har Nordeuropas største dyrepark, mens Herregården Fuglsang og Fuglsang Kunstmuseum på Østlolland repræsenterer den kunst og kultur som Lollands historie også er så rig på.

Med havet som nabo
 Havet omkranser øen og mange steder ligger fine havne og giver mulighed for vandsport og lystsejlsads. Købstaden Nysted på Sydalland afholder hvert år Hajkutterregatta og DM i fladskifinder sted i Onsevig på Nordvestlolland.

I efteråret 1872 ramtes Lolland og Falster af en usædvanlig stormflod, en flere dage lang vestenorm pressede vandet sammen i Østersøen og slog så pludselig over i en østlig orkan. En tredjedel af øen blev oversvømmet, og 80 mennesker omkom. I de følgende år lærlagde man Rødby Fjord, halvdelen af Nakskov Fjord og byggede diger langs hele sydkysten. Den nationale Cykelrute 8 løber på diget og er en skøn oplevelse til fods eller på cykel. Download Naturfundets app og find flere vandrer-, cykel- og ride-ruter på hele Lolland-Falster.

Lolland har en ganske særlig flora og fauna, unikke naturområder og indbyrdes til cykelture i det flade, smukke landskab med den store himmel og det vide udsyn.

Kirker & andre seværdigheder
 Mange Kirker på Lolland-Falster holder åbne for vejfarende - de såkaldte vejkirker - er altid åbne, mens andre kan besøges ved henvisning på det lokale kirkekontor. Et stort antal af kirkerne kan besøges ved at følge de ruter. Overalt på øerne kan fortidens vingesus opleves i form af en mængde forskellige stengrave - langdysser, runddysser osv.

Munkevejen kommer forbi historiske steder, der vidner om kristendommens udbredelse og dens betydning for vores kulturarv. Samtidig er der rig mulighed for at nyde den unikke natur og de mange købstæder og landsbyer.

På Sydalland kommer Munkevejen forbi **Skalkekorset** på landevejen ud til Frejlev skov og **Knækkerrygstenen** kan opleves helt ude ved kysten. Længere vestpå ligger Sjællands nok største sten-**Havængstenen** på vej til den lille idylliske Høvsenge Havn.

Lolland-Falster og de små øer er i det hele taget karakteriseret ved mange små - i dag fredfyldte havne, men som tidligere blev benyttet til omfattende fiskeri, der sikrede en stor del af befolkningen føden.

Fra landsby til købstad
 Indtil begyndelsen af det 15.århundrede lå der på Maribos plads ved den store sø en lille landsby ved navn Skimminge. Historikerne daterer købstadens tilblivelse til 1416. Årstallet fremgår af et håndskrevet brev fra Kong Erik af Pommern, hvori Skimminge tildes købstadsrettigheder. Birgittaklosteret var på det tidspunkt under opførelse.

Både klosteret og kirken blev bygget efter anvisninger, som den svenske adelsfrue, Birgitta (1303-1373) havde modtaget fra Gud. Birgitta havde siden sin barndom været optaget af troen og ville gerne have været i kloster. Men hendes forældre giftede hende med Ulf Gudmarsson, med hvem hun fik et godt ægteskab og 8 børn.

Efter sin mands død viede Birgitta sit liv til at få en ny klosterorden indstiftet, Ordo Sanctissimi Salvatoris. Hun havde i åbenbaring detaljeret modtaget, hvordan et kloster skulle indrettes med mændenes afdeling på sydsiden af den store kirke og kvindernes afdeling på nordsiden, strengt adskilte. Den danske Dronning Margrethe I var opdraget sammen med Birgittas datter og var meget optaget af Birgittas spiritualitet. Margrethe sørgede for at skænke store jordbesiddelser til det kommende kloster, som fik navnet Marias Bolig - Maribo.

Efter reformationen (1536) blev Birgittaklosteret omdannet, først til katolsk stiftelse, så i 1556 til et adeligt og luthersk jomfrukloster (indtil 1621). I 1600-tallet blev kirken til byens kirke og i 1803, hvor Lolland-Falster stift blev selvstændigt stift, blev kirken til Domkirke. I 2003 åbnede det nye Birgitta-kloster i Maribo på Refshalevej, hvor der igen holdes daglige tidebønner.

Hjertelig velkommen til Lolland-Falsters Stift
 Stiftets motto lyder: Fra fordybelse kommer fornyelse. Det er der behov for i en tid, hvor mange mennesker oplever, at tempoet skrues op.

At sætte tempoet ned og finde indre fred og ro er der rig mulighed på Sydhalvøerne med Maribo Domkirke i midten sammen med PilgrimsHuset.

Her er fred og ro, frisk luft og udsyn til vand, marker og skove. Naturen er storslået, og her er mange smukke gamle kirker, som du er velkommen til besøge på din tur igennem landskabet - hvad enten du vandrer som pilgrim langs Klosterruten, eller går på andre vandrestier, eller cykler en tur i landskabet.

Stedets fred og ro stemmer sindet, skaber rum til eftertanke, og lader op til nye gæremål, for en pilgrimsvandring er ikke blot en ydre rejse men også en indre.

Jeg ønsker dig en god rejse her i Lolland-Falsters Stift.

Med venlig hilsen

 Biskop Marianne Gaarden

LOLLAND-FALSTERS STIFT
 Østre Allé 2 • 4900 Nykøbing F.
 Tlf. 54 95 92 11 • Dn. 54 94 07 01 • Fax. 29 33 01 19
 Mail: USTIFT@DANSK.DK

PILGRIMSRUTER LOLLAND-FALSTER

- Klosterruten
- Santiago ruten
- Munkevejen
- Lokale ruter

PilgrimsHuset

Maribo ligger smukt placeret ved søerne midt i Naturparken. Det er en moderne handelsby, men med en rig historie, der går tilbage til 1400-tallets klosterid. Derfor er domkirken et naturligt udgangspunkt for en historisk vandretur i Maribo.

På udvalgte dage i sommersæsonen kan du gå med vægteren rundt, når han som i gamle dage synger vers i gaderne. Museumsbanen kører gæster til Bandholm og retur med Danmarks ældste kørende damplokomotiv.

Kaj Munk skrev om sin fødeby: "Det er muligt, at der er lige så kønne steder i verden, men der er ingen kønner end Maribo."

Byen er en af Danmarks få klosterbyer, kongedatteren Leonora Christina levede sine sidste år i klosteret i Maribo, og i dag huser byen stadig et nyere Birgittiner-kloster med tilhørende refugium. Stiftsmuseet, der ligger ved Maribo Station og rummer et turistkontor, fortæller egens historie og har mange skiftende udstillinger. Her kan du se nogle af de fund, der er gjort i forbindelse med Femern-forbindelsen, blandt andet Danmarks ældste gedehjerne. Maribo er beliggende midt på Lolland og er dermed en central base for alle oplevelser.

NATURPARK MARIBO
 Naturpark Maribosøerne er bogstaveligt talt en del af byen. 50 km² smukke søer, et rigt dyreliv med bl.a. havørn og en billedskøn natur. Maribosøerne er et af Danmarks største ferskvandssystemer med i alt 1140 hektar vandspejl. Sønder sø er den største af søerne og Danmarks 8. største sø. Den består af tre bassiner og er med sine 13 regulere søer, 6 småholme og 3 hængesæk søer uden sammenligning Danmarks mest ørige sø.
 Røgsølle Sø er næststørst, derefter kommer Hejrede sø og Nørresø. Søerne ligger i et område med store lavninger, der er dannet under afsmeltningen af kæmpemæssige isblokke efterladt af gletschere under den sidste istid.
 I dag er det et storslået herregårdslandskab i gåafstand fra byen, og der venter dejlige naturoplevelser, hvad enten du kommer for at vandre, studere fuglelivet eller tage en sejltur med turbdænen Anemomen. Du kan også opleve Frilandsmuseet i Maribo, der er en lille perle omgivet af skov, og som gennem årtier har begejstret besøgende og givet oplevelser til krop og sjæl.

Storskoven, Naturpark Maribosøerne

RUTER

- Klosterruten på Lolland-Falster
- Santiago-ruten på Lolland-Falster
- Munkevejen
- 7 lokale vandreruter

FACILITETER

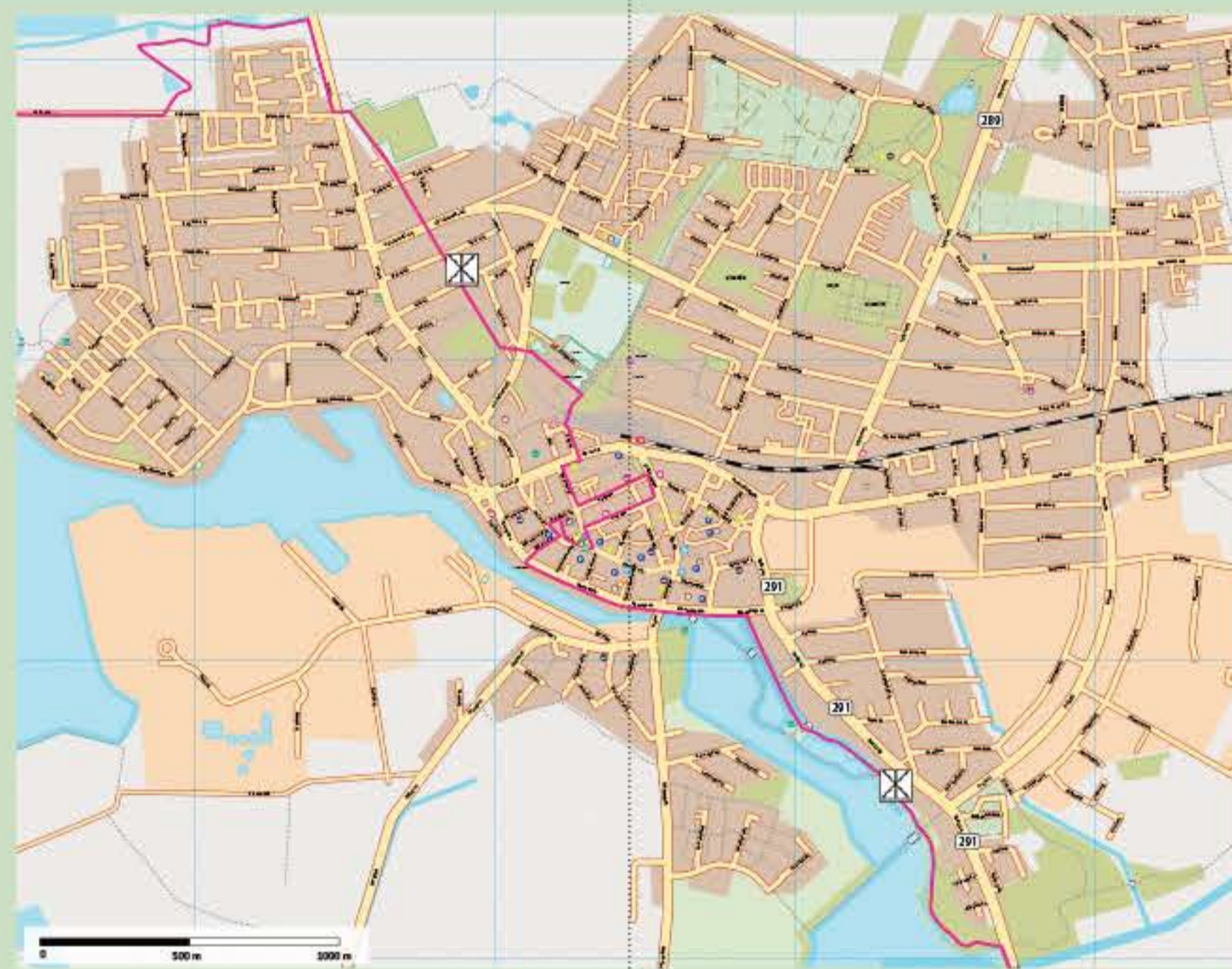
- TURISTBUREAU
- PARKERING
- TOLLET
- YODSTATION
- TEATER
- BUS
- TAXI
- OVERNATNING
- LEDELPLADS
- CHYSEKØKKEN
- SPIRITDRO
- CAMPINGPLADS
- INDGANG
- BADESTRAND
- SHAMPOO
- MUSEUM
- KIRKE
- HELVÆSTINGSTÅT
- APOTEK

NAKSKOV
 Lollands største by ligger smukt for enden af Nakskov Fjord og en sejltur på fjorden med Postbåden er en helt unik oplevelse.

Nakskov byder på hyggelige gader og smukt istandsatte stræder ned til havnen. Nakskov har en af Danmarks ældste gågader med et rigt handelsliv og specialbutikker.

Nakskov er en af Lolland-Falsters syv købstæder, der alle opstod i løbet af middelalderen. Formodentlig startede byen som et lille fiskerleje i begyndelsen af 1200-tallet, og kendes som købstad allerede fra midten af århundredet, hvor den er nævnt i Kong Valdemars Jordebogs "købstadsliste". Byens ældste, bevarede købstadsprivilegier er fra 1266. Byen rummer mange bevarede gamle bindingsværkshuse, pakhuse og købmandsgårde, og ikke mindst Sankt Nikolai Kirke, der er grundlagt i 1240-tallet.

På tur rundt i byen kan du se over 50 kunstværker i det åbne rum af kendte kunstnere som Teks, John Kørner og Per Kirkeby, ligesom byen også rummer flere mindre museer, som Danmarks eneste Sukkermuseum eller DKW-museet, det fortæller om bysbarnet Jørgen Skafte Rasmussen og hans opfindelser og virksomheder, der i dag er en del af AUDI.

NAKSKOV FJORD
 Nakskov Fjord er med sine 10 øer Danmarks ø-rigeste fjord, og det i sig selv giver mange muligheder for variation i ture på fjorden.

Ud over de mange øer kan Nakskov Fjord byde på masser af smukke naturoplevelser. Både dyre- og planteliv er rigt repræsenteret, og der findes indtil flere sjældne arter.

Besøg Danmarks største, bevarede sildemarkedsplads fra middelalderen; se Nordeuropas eneste middelalderskibsværft på den privatejede ø Slotø - ruinen, Engskovborg, der er opført på ordre af Kong Hans i 1509-10. Denne borg er den meget specielle kombination af et skibsværft og en borg. Den er opført netop her, da stabelaflojninger var problematiske på grund af dybder ned til 8 meter umiddelbart uden for borgen.

Gå en tur på Peter Freuchens ø Enehøj, hvor den berømte grønlandsfarer boede fra 1926-40; oplev vandfugle i busindtal på Vejlsø eller gå turen ind til fiskerlejet Lange ad krumodden Albuem, der på visse steder kun er 25 meter bred, men til gengæld over 7 km lang.

Plutepæen, Nakskov

Lokale vandreruter og de syv pilgrimsord

De syv pilgrimsord – frihed, enkelhed, langsomhed, stilhed, bekymringsløshed, åndelighed og fællesskab (på svensk: "delenda") – er opstået i den svenske pilgrimsbevægelse og er for mange blevet en livsstil samt en måde at forholde sig til samfundet, sine medmennesker og Gud på. De syv pilgrimsord findes også som et armbånd med syv farvede træperler, som pilgrimmen kan bære under sin vandring.

Nedenfor er der foreslået syv vandreruter, der hver især lægger op til en refleksion over et af pilgrimsordene. På den måde kommer den ydre vandring til at gå hånd i hånd med den indre vandring.

1 Frihed
Gedesby - 15 km
 Bilen parkeres ved Gedesby Kirke. Følg ruten gennem sommerhusområdet og ned langs kysten til Gedser, Danmarks sydligste punkt, hvorfra der er et fantastisk udsyn over Østersøen. Turen går tilbage gennem Gedser by og de små landeveje.
 Pilgrimsordet 'frihed' lægger op til en refleksion over det at være fri fra krav og pligter, fri fra tidens tvang. På vandringen kan du derfor lægge alle krav og gøren bag dig og i stedet give dig selv lov til bare at være. I denne væren finder du måske en indre længsel efter frihed, glæde og fred.

2 Enkelhed
Corselitzeskov - 14 km
 Parker bilen ved Åstrup Kirke og følg ruten ad de små hyggelige landeveje ned til Hesnæs Havn, hvorfra ruten går gennem den smukke skov.
 Undervejs kan du bruge pilgrimsordet, 'enkelhed', til at slippe tanker om alt det jordiske – det at være bundet til ejendele og det materielle. Enkelhed handler om tage de valg, der gør, at du lettere kan være dig selv, være naturlig. Nogle få sager i rygsækken gør en pilgrimsvandring lettere og enklere. Måske det samme gør sig gældende for at kunne leve et mere enkelt liv.

3 Langsomhed
Fejø - 18 km
 Fra Fejø Færgehavn går ruten ud til kysten, hvor der er mulighed for at besøge øens smukke kirke med udsigt ud over Smålandshavet. Ruten fortsætter gennem Fejøs frodige natur og idylliske atmosfære.
 Undervejs kan du reflektere over pilgrimsordet, 'langsomhed'. I en tid med megen stress og jag har en pilgrim netop ikke travlt, men forsøger derimod at være nærværende i nuet. I den gode langsomheds rytme kan du gå i takt til dit eget åndedræt og hjerteslag, du kan hvile i solen og lede efter svarene på de store spørgsmål i livet.

4 Stilhed
Femø - 12 km
 En vandring rundt på Femø giver rig mulighed for at komme tæt på både landskab og kyst. Og ikke langt fra Femø ligger den lille kirke, der også er et besøg værd.
 På Femø kan du som pilgrim ikke undgå at blive forundret over øens særlige ro og skønhed. Derfor lægges der på denne rute op til en refleksion over pilgrimsordet, 'stilhed'. For måske er det netop i stilheden, at noget vågner i os: En samhørighed med naturen. En taknemmelighed for livet. Og måske en erkendelse af, at der på ens korte vandring her på jorden, går en usynlig ven ved siden af.

5 Bekymringsløshed
Kappel - 18 km
 På denne rute går du fra Kappel Kirke ud til kysten og følger den etablerede grussti langs havet ud forbi Albuem Camping, Søndernor og videre til Langø Kirke. Herfra går turen tilbage ad små landeveje.
 Du kan undervejs reflektere over pilgrimsordet, 'bekymringsløshed'. Hvordan er det muligt at leve et liv uden bekymringer over hverdagens præstationer, udfordringer og mange ting, der skal nås? I naturen mødes himmel og jord, og her kan netop synet af en fugl, en blomst eller et åbent hav minde os om, at livet er en gave. At det er nu, vi skal give slip og leve.

6 Åndelighed
Nordvestlolland - 24,7 km
 Denne rute lægger op til en række kirkebesøg. Begynd vandringen v. Lille Løjtofte Kirke og fortsæt til den nye skovkirke v. Karlekunde skov. Herefter går vandringen videre til Herredskirke, Købelev Kirke, Sandby Kirke og tilbage til Lille Løjtofte Kirke.
 For en pilgrim er en kirke et oplagt hvilested. Her kan du fylde åndelig næring på det indre forråd, inden du fortsætter vandringen. Her kan du blive bevidst om, at mennesket er mere end et materialistisk væsen. Det er også et åndeligt væsen.

7 Fællesskab
Dodekalitten - 9 km
 Denne rute tager udgangspunkt i et besøg ved Dodekalitten nær Kragensås, før du vandrer ud på de naturkønne landeveje. Dodekalitten består af 12 stenstøtter - 7 til 12m høje. Stenene fortæller sammen med underbyggende musik en historie om fortid og nutid.
 På den måde sættes pilgrimsordet, 'fællesskab', i spil. For ligesom en pilgrim gerne deler de små fornødenheder i rygsækken (plaster, rosiner, nødder etc.) med sine medvandrere, deler en pilgrim også gerne et stykke af sin livshistorie. Først da bliver vi synlige. Bliver dem, vi er.

Gedesby Kirke

Østerskov, Corselitze

Fejø

Femø

Kappel Kirke

Nordvestlolland

Dodekalitten